

THE HEBREW UNIVERSITY
IN JERUSALEM

האוניברסיטה העברית בירושלים
המרכז להוראת תרבות ישראל
באוניברסיטאות בעולם

SAINT PETERSBURG
STATE UNIVERSITY

האוניברסיטה הממלכתית
בסנקט-פטרבורג
המחלקה לתרבות ישראל

JUDAICA PETROPOLITANA

כתב עת מדעי
ד תשע"ו

ירושלים
תשע"ו

Академия
Исследования Культуры

סנקט-פטרבורג
2015

JUDAICA PETROPOLITANA

ISSN 2307-9053

Scholarly Journal № 4' 2015

Научно-теоретический журнал № 4' 2015

Подписано в печать с готового оригинал-макета 03.12.2015

Формат 60 × 90 ¹/₁₆. Бум. офсетная.

Печать офсетная. Усл. печ. л. 15.

Тираж 500 экз. Заказ № 1616

Издательство «Академия Исследования Культуры»,
197343, Россия, Санкт-Петербург, ул. Чапыгина, д. 6, лит. А

Тел.: +7 (981) 699–6595;

E-mail: post@arculture.ru

<http://arculture.ru>

Отпечатано в типографии «Литография»,
191119 Санкт-Петербург, ул. Днепропетровская, д. 8

יבגני מריאנצ'יק, פרויקט בין-לאומי על"ה, ישראל, emaryanchick@gmail.com,
יוליה קונדרקובה, האקדמיה הממלכתית הקלסית ע"ש הרמב"ם, מוסקווה,
kondrakova.yulia@gmail.com,

הוראת עברית מקוונת לאוכלוסיות שונות

Евгений Борисович Марьянчик, *Международный проект ALE, Израиль*,
Юлия Николаевна Кондракова, *Государственная классическая академия
им. Маймонида, Москва*

ОНЛАЙН-ПРЕПОДАВАНИЕ ИВРИТА ДЛЯ РАЗЛИЧНЫХ ЦЕЛЕВЫХ АУДИТОРИЙ

Резюме: Одним из следствий быстрого развития современных технологий стало их активное внедрение в сферу онлайн-преподавания. Уже в ближайшей перспективе это откроет новые возможности и для повышения эффективности преподавания иврита. В статье обсуждается ряд концептуальных моментов, включая анализ потенциальной целевой аудитории и преимуществ онлайн-преподавания иврита, структуру и методику проведения урока, уделяется внимание техническим вопросам, а также описывается ряд экспериментальных проектов, реализация которых позволила оценить на практике предложенную концепцию. В заключение анализируется возможность формирования глобального рынка преподавания иврита, на котором использование современных технологий может составить серьезную конкуренцию традиционным формам обучения.

Ключевые слова: преподавание иврита, онлайн-преподавание, требования к программному обеспечению, оборудование, университеты, школы, ульпаны, языковые курсы.

E. Maryanchik, *International project "ALE", Israel*,
Yu. Kondrakova, *Maimonides State Classic Academy, Moscow*

ONLINE HEBREW TEACHING FOR DIFFERENT TARGET AUDIENCES

Abstract: One of the results of the fast development of modern technology is its active implementation in the field of online teaching. Already in a very short term, it will open new opportunities to improve the effectiveness of teaching Hebrew. The article discusses a number of conceptual aspects, including analysis of the potential audience and the benefits of online teaching Hebrew, structure and methodology of the lesson; it focuses on technical issues and describes a number of pilot projects which allowed us to estimate in practice the proposed concept. In the end we analyze the possibility of the formation of a global market for teaching Hebrew in which the use of modern technologies can make a serious competition to traditional forms of teaching.

Keywords: Hebrew teaching, online teaching, software requirements, equipment, universities, schools, ulpan, language courses.

מבוא

התפתחותן המואצת של הטכנולוגיות מאפשרת זה מספר שנים להעביר תחומים שלמים של מלאכת ההוראה לצורה מקוונת. אין ספור של הרצאות במקצועות שונים שניתן לשמוע בלא לצאת מהבית באמצעות ובינרים למיניהם, אפשר להירשם לקורס אוניברסיטאי ולוודא כי הוא מוצע בצורה מוקלטת. גם בתחום הוראת שפות חלו שינויים מרחיקי לכת, והיום אנשים רבים בוחרים ללמוד אנגלית מפי דובר ילידי על ידי סקייפ או תכנית אחרת כלשהי, ומספרם גדל מדי שנה בשנה.

לדעתנו, התפתחות זו מספקת כלי שיעילותו העתידית גבוהה גם בתחום הוראת העברית, ואולם עד כה לא מצאנו תשובה גורפת על מספר שאלות:

- ✓ מהן אוכלוסיות היעד בשיעורי עברית מקוונים?
- ✓ מה ירוויח הלקוח הפוטנציאלי בשיעור עברית מקוון, בהשוואה לשיעור רגיל ומהם הגורמים שבשלם יעדיף לימודים מקוונים על הרגילים?
- ✓ כיצד ייערך השיעור המקוון מבחינה טכנית ומבחינה מתודית?
- ✓ איך הדבר ישפיע על שוק הוראת העברית כולו?

במאמר זה נבחן שלוש אוכלוסיות יעד שונות. אלה הן: בתי ספר יהודיים, אוניברסיטאות וכן אוכלוסיית תלמידי אולפן למבוגרים. החזון שלנו הוא שבתחום הוראת העברית ייווצר שוק גבולי, ובו לכל אוכלוסיות היעד תוקל גישה לשירות איכותי ויעיל¹. מובן כי מדובר בעצם בשלושה תת-תחומים שונים, הרי אין דין

¹ ראו גם (Agranovsky, Zaslavsky, Maryanchik, 2014).

האולפן כדין בית ספר או אוניברסיטה. מובן גם כי עוד לא נסללו דרכים לאותו חזון, וחסרה אפילו הסכמה באשר לעתיד.

להלן יתואר המצב בשלושת התת-תחומים האלה ויוצגו מספר פרויקטים ניסויים שאנחנו מיישמים בשנים האחרונות.

דרישות לתכנה

חשוב לציין את סוגיית התכנה שמשמשת תשתית לתהליך הלימודי המקוון. ההחלטה איזו תכנה תיבחר יכולה להיות מכרעת, שהרי התכנה היא שמעניקה למורה את מגוון הכלים הטכנולוגיים שיעזרו לו בעיצוב השיעור וקובעת את מספרם המרבי של התלמידים. אבל אין התכנה היא שמתנה את עקרונות ההוראה; נהפוך הוא, עקרונות ההוראה הם שקובעים באיזו תכנה ואפילו באיזו חמרה לבחור כדי להגיע לשיעור המקוון שמיישם את העקרונות כדלקמן:

- ✓ שיעור בשפה לא יהיה יעיל אם המורה והתלמידים לא יראו — כל אחד את פני האחרים.² מכאן שיש לדבר לא על ובינרים (בהם כל המשתתפים רואים את המרצה בלבד) אלא על ועידות וידאו, כשכל אחד נצמד למחשב נפרד;
- ✓ חשוב כי התכנה שתיבחר, תפעל ברובם מהמגוון הרחב של מכשירים, המתאימים מבחינת עצמת החמרה ופיתוח התכנה, לרבות מערכות הפעלה שונות;
- ✓ חשוב שהתכנה תספק הצגת טקסטים, השמעת קובצי שמע והקרנת קובצי וידאו; נובע מכך כי המשתתפים ישתמשו באוזניות ולא ברמקולים וכן במקרופון חיצוני ולא במובנה;
- ✓ חשוב גם כי לצד שיעור פרונטלי תתאפשר גם עבודה בזוגות ובתת-קבוצות.

אוניברסיטאות

בסוף המאה העשרים ובתחילת המאה העשרים ואחת בבריה"מ לשעבר חלה עלייה חדה במספר האוניברסיטאות שבהן מלמדים עברית — ומכשירים מורים לשפה זו, אלא שמרבית האוניברסיטאות האלה נמצאו במוסקווה. עם השנים הביקוש בשולטים בעברית במוסקווה פחת בהרבה — בהשוואה להיצע. לעומת זאת, בכרכים אחרים, כגון סנטק-פטרבורג וקייב, המצב מתאפיין עד עתה במחסור במורים מוסמכים.

ישנן אוניברסיטאות שהנהלתן מכריזה על נכונות ורצון לפתוח במסלול ללימודי העברית (למשל, אוניברסיטת מולדובה הממלכתית), אך גם לכך דרושים מורים בעלי תואר אקדמי, וכדי להכשירם נחוץ מסלול אוניברסיטאי. המעגל נסגר... ואפילו יימצאו מורים מתאימים, צבירת ניסיון תגזול שנים — אם יפעלו לבד ללא כל עזרה מבחוץ. והעזרה עשויה להינתן היום גם בשיעורים מקוונים.

החזון הוא בניית שיתוף פעולה בין אוניברסיטאות במדינות שונות שיכלול גם שיעורים משותפים בעברית.

מבחינה טכנית השתתפות הסטודנטים בשיעור מקוון נראית אתגר מסובך, מכיוון שהמוני אנשים בכותלי האוניברסיטה יכולים להתחבר לאינטרנט בעת ובעונה אחת, והדבר עלול לפגוע ביציבות התקשורת.

² יש לציין כי לעתים קרובות התלמידים אינם רואים איש את פני רעהו גם בשיעור רגיל, אלא אם כן מושיבים אותם במעגל.

בשלב הראשון של יישום הפרויקט נבדק הפן הטכני והתקיימו מספר שיעורים מקוונים לסטודנטים משלוש אוניברסיטאות: האוניברסיטה הממלכתית בסנקט-פטרבורג, האוניברסיטה הממלכתית לבשלנות בעיר פיאטיגורסק (קווקז, רוסיה) והאקדמיה הקייבית-מוגיליאנית (קייב, אוקראינה). התברר כי לעומת שתי האוניברסיטאות הראשונות, רוחב הפס בקייב אינו מאפשר לקיים שיעור איכותי.

בשלב השני נכללו שיעורים מקוונים במסגרת תכנית הלימודים של האוניברסיטה הממלכתית בסנקט-פטרבורג (המחלקה לתרבות ישראל³): הם התקיימו פעם אחת בשבוע ברמות ב' וג' על פי הקריטריונים של האוניברסיטה העברית בירושלים (כוזר, 1991). באוניברסיטה הזאת משתמשים בתכנית הלימודים של ביה"ס ע"ש רוטברג לתלמידים מחו"ל של האוניברסיטה העברית בירושלים והטמיעו אותה על פי ניסיון האוניברסיטאות במוסקווה. בנוסף על ספרי הלימוד של האוניברסיטה העברית התנסו גם תרגילים ממוחשבים בתור שיעורי בית. בשיעורים עסקנו בפיתוח מיומנויות כגון: הבנת הנקרא, הבנת הנשמע והבעה בעל פה. תשומת לב רבה הושמה גם לנושאי הדקדוק.

הרצון להאיץ את קצב השיעור והשאפה לשפר את יעילותו גרמו לוותר על השימוש בלוח ולהחליפו בהצגת שקופיות. אלא שהכנת החומרים הנחוצים גזלה זמן רב. מעניין גם כי בהשוואה לשיעור בכיתה, בשיעור המקוון ניתן לחסוך זמן בעבודה בזוגות ובתת-קבוצות (ניתן לחלק את הכיתה לתת-קבוצות בקליק אחד, ולא לבזבז זמן לתזוזות בחדר) וכן בהאזנה – בתנאי, כמובן, כי חומר ההאזנה הוכן מראש לשמיעה חוזרת.

לשיעורים האלה היו גם יתרונות נוספים. גם סטודנטים חולים יכלו להשתתף בשיעור מהבית והשתמשו בסיכוי זה, אף שבאופן פרדוקסלי חיבורם לשיעור הקוון היה מסובך יותר מבחינה טכנית⁴, בגלל קשיי התמודדות עצמית עם שיבושי תקשורת שונים. כמו כן הקלטות השיעורים היו בהישג יד הסטודנטים, ומי שנעדר מהשיעור או החמיץ משהו במהלכו, יכול להשלים את החסר. מתוכנן לעבור לשיעורים מקוונים שבהם ישולבו, כאמור, סטודנטים מאוניברסיטאות שונות, ולהטמעת תרגילים ממחושבים כחלק בלתי נפרד של תכנית הלימודים.

ברמות הגבוהות אפשר ואף רצוי לשלב גם מורים בולטים מהארץ, והדבר עשוי לתרום רבות לקידום הלומדים. יש לציין גם, כי שיתוף פעולה זה עתיד לגרום לתחרות בין מורי אוניברסיטאות מערים ואף ממדינות שונות. מספר הסטודנטים בכיתה אוניברסיטאית אינו גבוה, ומבחינה טכנית אפשר לצרף אותם לכיתה באוניברסיטה אחרת – בתנאי שהמורה בה מקצועי יותר בהרבה. מחד גיסא הדבר יעזור להנחיל את העברית לסטודנטים בערים רחוקות שאין בהן מורים. מאידך גיסא, בגלל התחרות הגוברת חלק מהמורים יצטרכו לחשוב על הסבה מקצועית.

³ בשלב הזה המחלקה לתרבות ישראל של האוניברסיטה הממלכתית בסנקט-פטרבורג נשארת היחידה שהסכימה לערוך גם מבחנים מקוונים חיצוניים כדי לבדוק את הישגיהם האמתיים של הסטודנטים שלה. (Кондракова, Марьянич, 2012; מריאנצ'יק, 2013; אגרובסקי, זסלבסקי, מריאנצ'יק, 2012).

⁴ נשוב ונציין כי עקרונית עריכת שיעור מקוון אשר בו כמה אנשים מחוברים לקו אינטרנו אחד קשה שבעתיים מבחינה טכנית מן השיעור שבו כל משתתף מחובר לקו אינטרנט נפרד.

בתי ספר יהודיים

לכאורה, בבית ספר אין מקום להוראה מקוונת. אכן הילדים באים לשיעור ובמהלכו מלוא האחריות להם ולכל המתרחש בכיתה מוטלת על המורה. בהיעדרו השיעור לא יתקיים כלל, ובנוכחות המורה בכיתה הוא מקבל את שכרו כמורה: הרי אין תקפיד אחר לנמצא בכיתה כפי שאין תקציב למורה נוסף.

ומהו צורך במורה מקוון?

בבתי הספר היהודיים ברחבי חמ"ע (בריה"מ לשעבר) העברית נלמדת כמקצוע חובה. מספר השעות שמקצים לעברית לאורך כל שנות הלימודים הוא עצום: יותר מ-1000 שעות, 100 שעות בשנה אחת. ודאי, קשה להשוות את הילד לסטודנט אוניברסיטה שמביאים אותו בזמן הזה לידי שליטה מלאה בשפה. ואולם סביר להניח כי גם הישגיהם של בוגרי בתי ספר יהודיים עשויים להיות מרשימים בהרבה מההישגים הנמוכים שלהם היום.

מה הסיבות לכך ומה דרוש כדי לקדם את התלמידים בשפה?

לא הרבה...

✓ תכנית לימודים מדורגת ומקצועית

✓ מורים טובים

✓ כיתות לימוד הומוגניות

✓ המוטיבציה של הילדים עצמם

התכנית קיימת⁵. המוטיבציה של הילדים עולה ככל שעולים ההישגים שלהם, לכל הפחות — עד כיתה ז' או ח', מאוחר יותר כבר אי אפשר להתגבר על כישלונות העבר. אבל מניין אפשר לגייס מורים טובים, שישלטו בשפה ובדרכי הוראתה ושיהיו גם בעלי מסמך מקומי המקביל לתעודת הוראה ישראלית? הדבר אינו פשוט, משום שרק בערים אחדות של בריה"מ לשעבר ניתן לקבל דיפלומה מוכרת של מורה לעברית. אך לא זו בלבד. גם בית ספר שהצליח לאתר די צורכו את המורים לעברית ייקלע למבוי סתום שלכאורה אין מוצא ממנו.

חלק ניכר של תלמידי בית ספר יהודי נרשמים בו לאורך כל שנות הלימודים. המקרה שמבקשים לרשום תלמיד בכיתה ז' או ט' אינו נדיר, ומובן כי התלמידים האלה מעולם לא נתקלו בעברית, ואינם מכירים אפילו את צורת האלף-בית העברי. משום כך הכיתות מורכבות מתלמידים הנמצאים בשלוש או בארבע רמות שונות של שליטה בשפה, וקשה שבעתיים לספק מורה נפרד, במיוחד מורה טוב, לכל תלמיד-קבוצה שבה ארבעה או חמישה תלמידים בלבד...

כפתרון יצירתי מאחדים שתי שכבות רצופות ומחלקים את הקבוצה המאוחדת על פי רמות, אלא שפתרון כזה מקשה רבות להחליף את המורה שחלה, מאחר שהתת-

⁵ בשנים האחרונות בבתי ספר רבים ברחבי העולם מוטמעת תכנית נט"ע (נוער לטובת העברית). תכנית זו פותחה לראשונה לטובת תלמידי בתי ספר יהודיים בארה"ב ובקנדה, ומאז שנת 2005 החלה התמעתה בבתי ספר יהודיים במדינות חמ"ע (רוסיה, אוקראינה ומולדובה) במסגרת פרויקט על"ה, ובשלב הזה הגיע מספרם עד 16. מספרם הכללי של בתי ספר יהודיים בעולם שבהם נלמדת העברית על פי תכנית נט"ע מגיע ל-150 (ארה"ב, קנדה, אוסטרליה, דרום אפריקה, מקסיקו, טורקיה ועוד). ראו, למשל, (Koblin, 2010; Заславски, Марьянчик, 2013).

קבוצה שלו מורכבת, כאמור, מתלמידים בגילאים שונים, והם אינם לומדים ביחד בשאר המקצועות. אלה רק מקצת הקשיים והאתגרים המאפיינים הוראת עברית בבתי ספר יהודיים, והוראה מקוונת נראית מעין כלי עזר שיעזור להתמודד אתם.

החזון הוא שיתוף פעולה בין בתי ספר שונים: המורה יקיים את השיעור בכיתה שלו כרגיל כביכול, כשכל אחד מהתלמידים שלו נצמד למחשב ומצויד במצלמה, באוזניות ובמיקרופון. למעשה ילמד המורה רק חלק מהתלמידים היושבים מולו, ואלהם יצטרפו לתלמידים מערים אחרות שישתתפו בשיעור מרחוק. גם תלמידים אלו ישבו בשיעור שלהם בעברית, וגם המורה שלהם ילמד מעשית רק חלק מהנמצאים בחדרו. אם כן, המורים בערים שונות יתחלקו באוכלוסיות תלמידיהם – כך שלכל אחד מהם תיווצר קבוצה הומוגנית, ואולם מקצתה בלבד תימצא עמו בחדר אחד. כל השיעורים יתקיימו בו בזמן במחשבים, שהם למעשה מעבדה לשונית של ימינו.

מובן כי פתרון כזה מצריך תיאום קפדני של ל"ז השיעורים בבתי ספר שונים. יתרה מזו, בדרך לכך יש לבחון איך הילדים מקבלים את רעיון השיעורים המקוונים וכיצד הם משתפים פעולה; צריך להשוות בין שיטת הוראה בכיתה לזו בשיעור מקוון, וודאי, לבדוק, עד כמה הדבר אפשרי מבחינה טכנית.

הניסויים הראשונים נערכו בבית הספר היהודי מס' 144 בעיר דנפרופטרובסק באוקראינה. הכיתה הראשונה שבה התקיימו השיעורים הייתה כיתה הומוגנית ומעורבת מתלמידים משתי שכבות – ט' וי'. גם בבית הספר הזה מיישמים את תכנית הלימודים נט"ע. המורה שלימדה בכל השיעורים שהתקיימו עד כה היא יוליה בוטיבה, תושבת מוסקוה, בוגרת האקדמיה ע"ש הרמב"ם ואחת מהמורות המנוסות והמוכשרות בפרויקט על"ה.

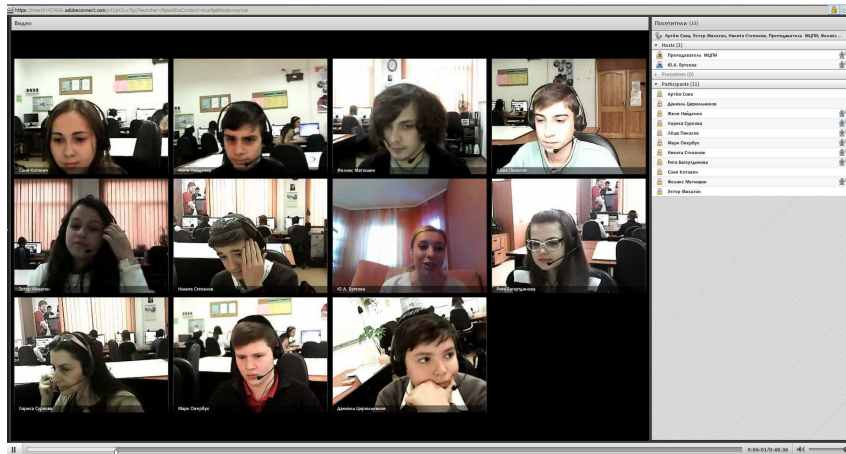
בכל ארבעת השיעורים⁶ התנסו סוגי פעילות שונים, כגון: שיעור פרונטלי, הבנת הנקרא, הבנת הנשמע, ועבודה בזוגות. משמעת הילדים הייתה טובה למדי, למעט כשלוש דקות לאחר ההלם הראשוני שקיבלו כשהתיישבו ליד המחשבים, ראו זה את זה במסך והתחילו לעשות פרצופים ולצעוק. אך גם אז הקצב המואץ של השיעור הרגיע אותם. לדברי מורי בית הספר, הילדים יצאו מחדר המחשבים בהתרוממות רוח, הם הרגישו נבחרים, התפארו בכך לפני חבריהם מכיתות אחרות וביקשו שהניסוי יימשך.

עם זאת יש לציין כי ההכנות לשיעור גזלו זמן רב: לפני שהילדים היו נכנסים לחדר המחשבים, הטכנאי המקומי היה אמור לבדוק בכל פעם את איכות התקשורת בכל מחשב, לחבר אליו מיקרופון ואוזניות, להיכנס לחדר המקוון ולבדוק בו את רמת הקול.

הכנת המורה לשיעורים הייתה עוד יותר מייגעת. הרי השיעור המקוון מספק למורה מגע עיניים עם כל התלמידים שלו, וניתוק המגע עלול להסיח ברגע קט את דעתו, עד שיתקשו להתרכז שנית. לכן בשיעור המקוון כדאי למעט באלתורים, וכאמור, להימנע ככל האפשר גם מכתובה על הלוח, ולהחליף בהצגת שקופיות אשר הוכנו בעוד מועד. אי לכך נאלצה המורה לעשות עבודה טכנית מרובה, והכינה מראש לקראת כל פעילות שתכננה בשיעור הן קובצי שמע וטקסט, והן תמונות והסברים.

⁶ לקראת השיעור הראשון נחקרו המחשבים. תחילה התברר כי השימוש במחשבים מיושנים (בני 15 שנה) גורם להשהיה של כ-5 שניות, שהייתה הופכת את השיעור לחסר משמעות. משום כך השיעור התקיים בחדר המחשבים של אורט המקומי, המצויד במחשבים בעלי עצמה סבירה. גם רוחב הפס היה סביר (1000 מגה). הרכב הכיתה היה 100 תלמידים.

שיעור מקוון בעברית בביה"ס מס' 144 (דנפרופטרובסק, אוקראינה); כיתה ט'–י': הוראה פרונטלית

עבודה בזוגות הקשתה על התלמידים ובעקיפין גם על המורה. בשימוש הראשון בפעילות הזאת נדהמו הילדים, כי רוב חבריהם נעלמו לפתע מהמסך – כל אחד נשאר עם בן שיחו בלבד (למעשה כל זוג הועבר לתא מקוון קטן ונפרד) וניסו להקיש על כל הכפתורים בתקוות שווא, כי התמונה תשוחזר. בפעם השנייה העדיפו ילדים אחדים להסיר מראשם את האוזניות ולנהל בצעקה שיחה בלתי משודרת עם השותף. כמובן, החידוש הבלתי מתוכנן הזה מנע את המורה במוסקווה מלהצטרף לזוגות אחדים כדי להקשיב לשיחה ולכוון אותה על פי תכנונה.

שיעור מקוון בעברית בביה"ס מס' 144 (דנפרופטרובסק, אוקראינה); כיתה ט'–י': עבודה פרטנית של המורה בתת-קבוצות

המוטופל

אחד המשחקים הפופולריים בעולם הוא המוטופל. המוטופל נולד באמריקה בשנת 1934. זאת שנה קשה לאמריקנים: אין עבודה ואין כסף. אדם בשם צ'ארלס דארו חושב על משחק מעניין לילדים – משחק המוטופל: במשחק הזה הילדים יכולים לקנות ולמכור בתים ואדמה, רחובות ומסלולים.

דארו בונה את המשחק והולך עם המשחק לאחים פרוקר. הם קונים את המוטופל בהרבה מאוד כסף ומוכרים את המשחק בכל העולם.

במשחק המוטופל אנשים קונים ומוכרים בתים או מסלולים ברחובות היפים של העיר. במשחק הראשון של דארו, העיר היא אטלנטיק סיטי בניו ג'רזי, והרחוב – אילינוי. במשחק הראשון בישראל העיר היא תל אביב. כל כמה שנים אנחנו יכולים לדאוג משחק מוטופל חדש, עם שמות של רחובות אחרים ועל בתים חדשים. במשחק האחרון בישראל הילדים יכולים לקנות את קניון עזריאלי, או בונים בתים ומסלולים ליד הים בתל אביב. היום הבתים עולים עשרה מיליון שקל, ולא עשר לירות (=שקל הישראלי הישן). במשחק המוטופל החדש הילדים כבר לא משחקים עם כסף, הם משחקים עם כרטיס בנק.

שאלנו אנשים מה הם חושבים על משחק המוטופל: "המוטופל הוא משחק מצויין", אומרים אנשים רבים. אבא אחד אומר: "אני קונה לילדים שלי מוטופל, כי כך הם לומדים שמות של מקומות בישראל ובעולם, וזה נחמד ללמוד כך".

אבא אחר אומר: "המוטופל הילדים משחקים, ודרך המשחק הם מבינים כמה עולה בית, כמה עולה לבנות מלון, ומה קורה אם אתה עושה דברים לא טובים ולא נכונים".

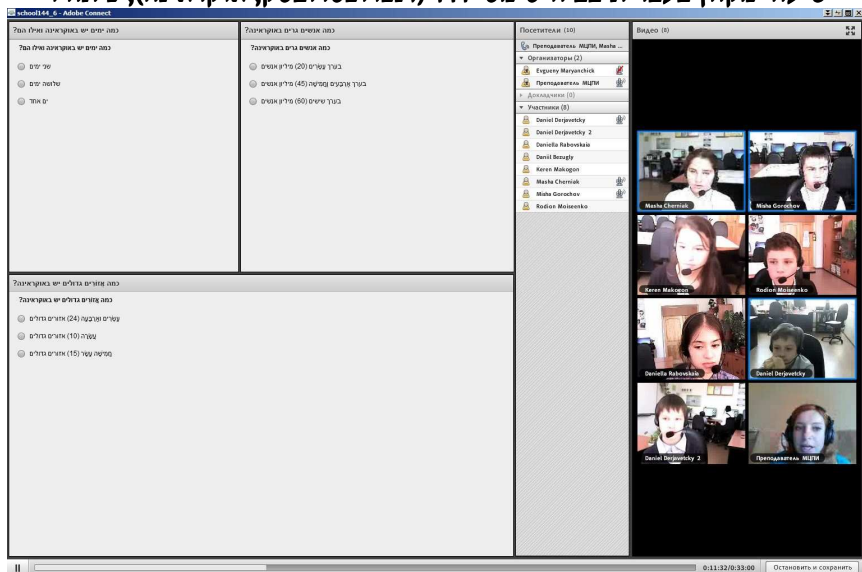
אבל לא כל ההורים רוצים לקנות מוטופל לילדים. אבא לילד בן 12 אומר: "מוטופל זה לא משחק טוב, כי הילדים לומדים לחשוב רק על כסף".

אומרת אימא לחמישה ילדים: "הילדים משחקים עם כסף, ולא מבינים מה זה כסף. הכסף לא בא מתבונן. הם לומדים לא לעבוד קשה. הם לומדים לשחק בכסף, וזה לא טוב".

השיעור האחרון נערך לכיתה ו' במטרה לבדוק עד כמה מתאימה המתכונת המקוונת לילדים בגילם. המסקנה הייתה כי לא נבחנו הבדלים משמעותיים בין השיעורים לילדים בגילאים שונים.

בעתיד מתוכנן לערוך שיעור משותף לתלמידי בתי ספר שונים.

שיעור מקוון בעברית בביה"ס מס' 144 (דנפרופטרובסק, אוקראינה); כיתה ו'

כיתות אולפן מקוונות

לעומת קיום שיעורים מקוונים באוניברסיטאות ובבתי ספר, רעיון יישומם לצורכי הוראת העברית לכל המעוניינים נראה טבעי והגיוני לחלוטין. אמנם הוראתה המקוונת של השפה העברית התפשטה במרשתת. ואולם נוצר רושם כי היא מתפתחת מאלה, ללא כל תכנון קודם או מחשבה מעמיקה.

לכאורה נדמה, שאפשר להיעזר בכל מכשיר המספק תקשורת שמע, כל שכן תקשורת וידאו. אבל כל זה רק לכאורה. למעשה כל המתחיל ללמד עברית בצורה מקוונת נתקל באותם קשיים, שמקורם בהשתכלולו המהירה של עולם הטכנולוגיה בכל ענפיו. בעלי נטבוקים ובעלי דגמי מחשבי לוח וסמרטפונים למיניהם יתאכזבו היום מעצם העובדה כי המכשיר אינו מתאים לא ללימודי עברית רציניים ולא להוראתה. עם זאת, לא מן הנמנע כי מקרן נייד ישנה את המצב בהקדם.

אנחנו עדים לשוק חדש אשר מתגבש מול עינינו. וקשה לחזות איזו צורה הוא ילבש בשנים הקרובות. ואולם סביר להניח כי הוא לא יבודד אלא יכלל בשוק הוראת העברית הענף, וכללי המשחק שנקבעו בשוק הרגיל יחולו גם בענף המקוון שלו. כדי שהאולפן המקוון יהיה מסוגל להתחרות באולפנים הרגילים הקיימים, יגדל מספר התלמידים בכיתה מקוונת, והדבר יצריך שינויים בשיטת הוראה מזה, ושימוש בתכנה הולכת ומתפתחת מזה.

הניסיון שלנו בהוראת עברית מקוונת מעיד על מספר אתגרים שאתם נאלץ עדיין להתמודד כל מורה במידה מסוימת. אלה הם:

- ✓ לפני תחילת השיעורים בכיתה החדשה חשוב לבדוק את איכות התקשורת עם כל אחד מהתלמידים. יש להיווכח גם, כי כל סוגי הפעילות יתאפשרו במכשיר התלמיד העתידי ושאינן השהיה בשיחה אתו
- ✓ המורה שילמד אמור לשלוט לא רק בתכנית הלימודים ובשיטת ההוראה, אלא בכל האפשרויות שמספקת התכנה ולנצל אותן במידה הנדרשת בכל שיעור ושיעור
- ✓ עצם העובדה כי כל התלמידים משתמשים במחשב ושמתבע הדברים יש להם חיבור למרשתת, מאפשרת למורה להרהר על העברת חלק ניכר של שיעורי הבית לצורה ממוחשבת (Марьянчик, 2014)
- ✓ היקף ההכנות לשיעור מקוון טוב — יהיה גדול בהשוואה לשיעור רגיל איכותי, שהרי למורה בכיתה חסרות אפשרויות טכניות רבות הנמצאות כמובנות מאליהן ברשות מורה באולפן מקוון

שיעורים מקוונים, שאנחנו מקיימים בשיתוף פעולה עם הסוכנות היהודית מיועדים לכל הרוצים ללמוד עברית ברמות המתחילים (א'–ב'), וכן למורים המבקשים לשפר את רמת שליטתם בשפה. בשלב הזה כל אוכלוסיית היעד שלנו היא דוברי רוסית. משום כך גם כל המורים המלמדים ברמת המתחילים שולטים בשפה זו. המורים נמצאים ברחבי בריה"מ לשעבר מאוקראינה וממולדובה במערב עד המזרח הרחוק.

להערכתנו, התחרות בין אולפן רגיל לאולפן מקוון תגבר כבר בשנים הקרובות. היתרון של האולפן הרגיל הוא קשר טבעי בין התלמידים. יש יתרונות גם לאולפן המקוון. אלה הם: התלמיד יכול לבחור במורה טוב בלא להתחשב במקום מגוריו, הוא אינו צריך לבזבז זמן לנסיעות אל האולפן ובחזרה, וכן הוא יכול להשתתף בשיעור גם בעודו חולה, בעת החופשה או בזמן נסיעת העבודה שלו, ולצפות בשיעור המוקלט לאחר קיומו.

מי יזכה? ימים יגידו.

ביבליוגרפיה

אגרנובסקי, ורה, זסלבסקי, רינה, מריאנצ'יק, יבגני. מבחני רמה ממוחשבים לתלמידי אולפנים של הסוכנות היהודית בחמ"ע. הד האולפן החדש, גיליון 99, 2012. עמ' 133–139.

כוזר, רון. רשימת פריטי מורפולוגיה ותחביר להוראת עברית בשש רמות. האוניברסיטה העברית בירושלים. אקדמון: ירושלים, תשנ"א, 1991.

מריאנצ'יק, יבגני. שיעורי וידאו ותרגילים ממוחשבים: רעיון ויישום. קדם-קונגרס למדעי היהדות לחקר השפה העברית ודרכי הוראתה. היבטים ברישית שפה שנייה. חוברת תקציבים, האוניברסיטה העברית בירושלים, 2009. עמ' 45.

מריאנצ'יק, יבגני. מבחני רמה ממוחשבים: עקרונות, הרכבה ויישום. סוגיות בחקר השפה העברית ודרכי הוראתה — להלכה ולמעשה. חוברת תקציבים. האוניברסיטה העברית בירושלים, 2013. עמ' 34

БИБЛИОГРАФИЯ

Agranovsky V., Zaslavsky R., Maryanchik E. Using New Technological Tools to Teach Hebrew as a Second Language in the FSU. // *Adult Education in Israel* No. 13, 2014. pp. 144–159.

Заславски Р., Марьянчик Е. Об опыте внедрения программы NETA в VI–XII классах еврейских школ стран СНГ (2005–2013 гг.). // *Еврейская речь*. № 1. Изд. Академия исследований культуры: Санкт-Петербург. 2013. С. 108–126.

Коблинер Г. И тот, кто умеет задавать вопросы (NETA — программа преподавания иврита в школах диаспоры). // *Материалы XVII международной ежегодной конференции по иудаике: том III. Язык иврит: исследование и преподавание. Академическая серия, выпуск 32*, М.: 2010, С. 5–21.

Кондракова Ю. Н., Марьянчик Е. Б. Проведение экзаменов по современному ивриту. Методические рекомендации. ПРОБЕЛ-2000: М., 2012.

Марьянчик Е. Б. Компьютеризация процесса отработки материала и оценки знаний студента: проблемы и перспективы. // *Образовательные ресурсы и технологии*. 2014. № 3. С. 12–18. [Электронный ресурс]. URL: http://www.muiv.ru/vestnik/pdf/pp/ot_2014_3_12_18.pdf.

BIBLIOGRAPHY

Agranovsky, V., Zaslavsky R., Maryanchik, E. (2014). Using New Technological Tools to Teach Hebrew as a Second Language in the FSU. *Adult Education in Israel*, 13, 144–159.

Zaslavsky, R., Maryanchik, E. (2013). Ob opyte vnedreniya programmy NETA v VI-XII klassakh evreyskikh shkol stran SNG (2005–2013 gg.) [About experience of introduction program NETA in VI-XII classes of Jewish schools of CIS (2005–2013 years)]. *Evreyskaya rech* [Jewish speech], 1, 108–126.

Kobliner, H. (2010) I tot, kto umeet zadavat' voprosy (NETA – programma prepodavaniya ivrita v shkolakh diaspory) [And one knows how to ask (NETA — program of teaching Hebrew at schools of diaspora)]. *Materialy XVII mezhdunarodnoy ezhegodnoy konferentsii po iudaike: Tom III. Yazik ivrit: issledovanie i prepodavanie*. [Materials of

XVIIth International Annual conference on Jewish studies. Hebrew language], 3 (32), 5–21.

Kondrakova, Y. N, Maryanchik E. B. (2000) *Provedenie ekzamenov po sovremennomu ivritu. Metodicheskie rekomendatsii*. [Holding examinations in Modern Hebrew]. Moscow.

Maryanchik, E. B. (2014). Komp'yuterizatsiya protsessa otrabotki materiala i otsenki znaniy studenta: problemy i perspektivy. [Computerization of process of working off materials and appreciation of knowledge of students: problems and perspective]. *Obrazovatel'nye resursy i tekhnologii* [Educational resources and technologies], 3, 12–18. Available at: http://www.muiv.ru/vestnik/pdf/pp/ot_2014_3_12_18.pfd.